

[Skytte.]

konge med opfordring om at overveje en regeringsændring. Det var det værste anslag mod folkestyret indefra under hele besættelsen. Måske de pågældende ikke opfattede det således, og måske motiverne hos nogle af deltagerne var de bedste. Taget i betragtning, at aktionen kom, da besættelsesmagten stod i al sin væld, ubesejret og tilsyneladende ikke til at holde stangen nogetsteds, kan det ikke undskyldes, at der bag om rigsdag og regering skete henvendelse til landets konge om et ændret styre.

Det var regeringens opgave at føre landet bedst muligt gennem de vanskeligheder, der meldte sig dag for dag. Det var i dette arbejde nødvendigt at gøre indrømmelser og at foretage handlinger, der ikke alle vandt tilslutning i befolkningen. At der også blev foretaget handlinger, om hvis rigtighed der kan diskuteres, er ikke uforståeligt. Bag den førte politik stod stort set en omtrent enig rigsdag og befolkningens flertal. I besættelsens første tid var det den eneste mulige ansvarlige politik, der kunne føres.

Hvad kritikere end vil sige om enkelte handlinger, så står det fast: Regeringens og de enkelte ministres handlemåde var dikteret ud fra ønsket om bedst muligt at værne danske interesser. Og det må nu bagefter være tilladt at sige, at det, der var målet for regeringens arbejde, blev nået. Dansk politi og dansk retsvæsen fungerede, om ikke fuldtud som under frie forhold så dog ret tilfredsstillende. Ordrede tilstande opretholdtes nogenlunde, forsyninger kom til landet, og materiel nød blev holdt fra døren.

Samarbejdet med besættelsesmagten blev aldrig et samarbejde i egentlig forstand fra de ansvarliges side, men altid en nøgtern overvejelse af, hvor langt det af hensyn til Danmarks interesser var nødvendigt og forsvarligt at gå.

Tyskernes krav skærpedes, da nederlaget begyndte at melde sig, og det ville de måske være blevet alligevel. Det blev klart, at et brud måtte komme. Det var lykkeligt, at det kom på et tidspunkt og på et grundlag, hvorom der var enighed mellem folket, rigsdagen og regeringen. Det gav den indre styrke, der kunne bære gennem besættelsens sidste, svære år.

Med disse bemærkninger skal jeg på mit partis vegne anbefale at stemme for udvalgets indstilling.

Aksel Larsen: Der skulle altså gå omtrent 10 år, før man mente sig i stand til at afslutte den parlamentariske granskning af besættelsestidens politik med den kendelse, at det hele var en hændelig ulykke, at Danmarks politik var fejlfri, og at der ikke af nogen ansvarlig minister eller anden statstjener er begået landsskadelige handlinger, alvorlige fejl og forsømmelser eller blot udvist utilbørligt forhold til besættelsesmagten.

Ja, formelt er denne kendelse naturligvis ikke afsagt endnu, men det bliver den med sikkerhed ved denne debats afslutning i morgen. Indstillingen fra det udvalg, der nu i et års tid har gransket den digre bogsamling fra de parlamentariske kommissioner, vil blive godkendt.

Og hvordan skulle det kunne gå anderledes? Når man satte parlamentariske kommissioner til at undersøge skyld og ansvar hos de regeringer og de embedsmænd, der såvel før som under besættelsen handlede i nøje forståelse med de folketingspartier, der dengang som nu udgjorde det store flertal af tinget, så kunne resultatet jo ikke blive et andet.

Jeg ser og hører nok, at bl. a. de ærede medlemmer hr. N. Chr. Christensen, hr. Kr. Juul, hr. Lorentzen, hr. Tesdorpf og hr. Thestrup nu alvorligt anker over, at kommissionerne i deres sammensætning var rent parlamentariske, og at de nu mener, at kommissionerne skulle have haft medlemmer udenfor parlamentarikernes kredse. Skade, at de ærede medlemmer har fået den opfattelse 8—9 år for sent — ellers kunne de have støttet kommunisternes forslag dengang om, at halvdelen af medlemmerne skulle hentes fra kredsen omkring frihedsrådet og fra det juridiske fakultet ved Københavns universitet. Men dette forslag stemte de nævnte ærede medlemmer dengang imod.

Kommunisterne foreslog også såvel i 1945 som i 1948, at kommissionernes arbejde og møder principielt skulle være offentlige, for at befolkningen kunne få lettere ved at følge med og at kontrollere undersøgelseerne. Også dette vort forslag